

ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

***Альманах
наукового товариства «Афіна»
кафедри культурології та музеєзнавства***

Випуск 16

Засновано у 2003 році

Рівне – 2016

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства „Афіна” кафедри культурології та музеєзнавства. – Вип. 16 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2016. – 286 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ

Редакційна колегія:

Волков С.М. – доктор культурології, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту культурології НАМУ

Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ (заступник головного редактора, відповідальний секретар)

Випих-Гавронська А. – доктор мистецтвознавства (габілітований), професор, проректор відділу розвитку Академії ім. Я. Длугоша (Польща)

Петрова І.В. – доктор культурології, професор, завідувач кафедри культурно-дозвілєвої діяльності КНУКіМ

Єфіменко А.Г. – доктор мистецтвознавства, професор Українського Вільного університету (Мюнхен, Німеччина)

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ

Потапчук Т.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу РДГУ

Круль П.Ф. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Кушнарєнко Н.М. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи ХДАК

Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ

Сабадаш Ю.С. – доктор культурології, професор кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету

Стоколос Н.Г. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства і теології Національного університету „Острозька академія”

Костюк Л.К. – кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології і музеєзнавства РДГУ

Швецова-Водка Г.М. – доктор історичних наук, професор кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи РДГУ

Яремко-Супрун Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор кафедри музичного фольклору РДГУ

Рецензент:

Гончарова О.М. – доктор культурології, професор Київського національного університету культури і мистецтв

Науковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.**

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE):
ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Видання індексується Google Scholar, РИНЦ (РФ) та Index Copernicus

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 24.11.2016 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

UDC [37.035:355.01]+37.017.4-053.6(477)

MILITARY-PATRIOTIC EDUCATION OF THE UKRAINIAN YOUTH IN MODERN CONDITIONS**Cheplakov Sergiy**, Chief of the 42 garnison officers' house, magistrate,
Rivne State Humanitarian University, Rivne**Kostiuk Larisa**, historical sciences candidate, associate professor,
Rivne State Humanitarian University, Rivne

The aim is to identify key value characteristics of the problems of military-Patriotic education of youth as the main component of the preservation of Ukrainian statehood and the Ukrainian nation in modern conditions.

Research methodology. The analysis of the problem is based on learning legal regulatory framework of military-Patriotic education and consideration in ATO. It caused new approaches in formation Patriotic feelings among young people.

Results. The problem of protecting the territory and upbringing patriotism among young people is in the focus of modern military developments in the east of Ukraine. Patriotism is a strong feeling. It is one of the most important spiritual individual properties. It characterizes the highest level of personality development. This feeling is manifested in its active-delinne self-realization for the benefit of the Motherland. That is why the formation of patriotism at the present stage is the foundation and bedrock of social and state structure. It is the key to the effectiveness of the entire system of social and state institutions.

Patriotic education is a social and cultural category. It forms person's valuable attitude to himself, to his people and Homeland. It is important to recreate a sense of true patriotism as moral and social values in the Ukrainian society today. It is also important to instill civil-active, socially significant qualities in young people. First of all they relate to the protection of the interests of his family, his native land, the people and the Motherland, the realization of personal potential for the benefit of the Ukrainian state. Such feelings had no expression in real life until recently. Only when the threat of losing independence faced over Ukraine military-patriotic education of youth has become reality.

The acquirement of Patriotic values is a long-term process. They are not in the genes, that's why they are not inherited, but they are formed purposefully, systematically, with the use of certain principles and practices. That's why a number of conceptual normative-legal acts is aimed in Ukraine during a quarter of a century. It is directed at the formation of the youth military-Patriotic feelings. Military-Patriotic education of youth in modern conditions of RF aggression in Ukraine has a particular character.

Novelty. Among the tasks in the sphere of patriotic education among young people, we can identify several cultural components (propaganda of the best cultural heritage achievements; national holidays celebrations as a way of raising the national-Patriotic feelings by young people; conducting cultural, tourist and excursion activities; the presentation of the true films about the history of liberation competitions among Ukrainian people, TV shows about the heroes of the Nebesna Sotnia (The Hundred of the Heavens) and the ATO participants and so on). They are true to modern realities of the Ukrainian state.

The practical significance. The results of the study are focused on the necessity of correlation the forms and methods of military-Patriotic education of Ukrainian youth in modern conditions.

Key words: military-patriotic education, youth, aggression in the east of Ukraine, national education, Ukrainian statehood, cultural development.

Надійшла до редакції 3.11.2016 р.

УДК 37.015

**ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ
(НА ПРИКЛАДІ ДРАМАТИЧНОГО ГУРТКА САРНЕНСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ «ШКОЛА-КОЛЕГІУМ» ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА)**

Гаврилюк Людмила Віталіївна – студентка спеціальності «Культурологія»,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, вчитель драматичного гуртка на базі
Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум» ім. Т. Шевченка, м. Сарни;

Казначєва Людмила Миколаївна – кандидат історичних наук, доцент кафедри
культурології та музеєзнавства, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
Kaznachejeva1710@gmail.com

Простежено впровадження ідей В. О. Сухомлинського у сучасній школі на прикладі драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум» ім. Т.Г. Шевченка. На заняттях гуртка впроваджуються у практику запропоновані видатним педагогом форми і методи роботи, що сприяють всебічному розвитку дитини – основній меті виховання загалом, та формуванню мовної культури учнів зокрема. Серед таких форм роботи варто назвати бесіди, читання книг, складання авторських казок та інших творів, екскурсії, прослуховування музичних творів, розгляд картин живопису, їх втілення у словесних образах.

Ключові слова: В.О. Сухомлинський, драматичний гурток, пізнання, мовлення, слово, книга, казка.

Постановка проблеми. Культура соціуму детермінується насамперед станом функціонування мови в усіх сферах суспільної діяльності і особливо мовною культурою особистості, тому що одним із суттєвих показників людської шляхетності є культура мовлення – поняття не тільки лінгвістичне, а й психологічне, педагогічне,

естетичне та етичне. Знайомство з науково-педагогічною спадщиною В.Сухомлинського засвідчило, що педагог справедливо вважав одним із вирішальних стимулюючих факторів впливу на формуючу особистість школяра, дитини, яка формується, слово і, зокрема, слово педагога, вчителя, вихователя. Педагог не уявляв собі особистості вчителя без досконалого володіння рідною мовою, рідним словом як засобу впливу на учнів, дітей, засобом виховання. «Мовна культура людини, – наголошував Василь Олександрович, це дзеркало її духовної культури» [8; 202]. Саме тому актуальним нині є питання впливу педагога на формування мовної культури учнів у навчально-виховному процесі.

Огляд використаної літератури. Науково-педагогічна спадщина В.Сухомлинського та впровадження ідей педагога у сучасну освітню практику привертала увагу та цікавить й нині багатьох зарубіжних та вітчизняних дослідників. Сучасна сухомлиністика досить уважно інтерпретує внесок видатного педагога, зокрема, у лінгводидактику. Так, М.Антонець досліджує різні питання сухомлиністики, зокрема роль слова в дидактичній спадщині видатного педагога, сучасні проблеми діяльності вчителя у педагогічній спадщині В.Сухомлинського, інші аспекти сучасної освітньо-виховної теорії та практики, процесу шкільного виховання крізь призму науково-педагогічного доробку В.Сухомлинського [1]. Є.Голобородько на основі аналізу педагогічної спадщини В.Сухомлинського аналізує використання видатним педагогом слова як джерела творчої снаги, як засобу благородного впливу на учнів, батьків, колег, читачів та слухачів [2].

Дисертаційне дослідження Г.Ткаченко «Виховання школярів засобами слова у творчій спадщині В.О. Сухомлинського» окреслює окремі аспекти словесної творчості учнів [9]. Автор доводить, що В.Сухомлинський розглядав проблему виховання школярів засобами слова крізь призму педагогічного, психологічного, соціального та філософського аспектів. Дослідниця показала генезу проблеми виховання засобами слова в історико-педагогічному процесі, з'ясувала погляди В.Сухомлинського на роль слова у вихованні учнів, проаналізувала форми, методи та засоби виховання словом у Павлівській середній школі. Велику увагу приділила таким формам роботи, як подорожі до джерел думки і слова, складання казок, виразне читання.

Сталий інтерес до науково-педагогічного доробку видатного педагога свідчить про актуальність вивчення його поглядів та доцільність їхнього впровадження у навчально-виховний процес сучасної школи.

Метою дослідження є вивчення провадження ідей В.Сухомлинського у сучасній школі на прикладі драматичного гуртка, що функціонує на базі Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум» ім. Т. Шевченка (м. Сарни, Рівненська обл.).

Виклад матеріалу дослідження. В.Сухомлинський трактував педагогіку слова як один із найважливіших засобів впливу на дитину, відзначаючи, що саме через рідне слово у дитини формується національна психологія, світогляд, характер, свідомість та самосвідомість [5; 597]. Квінтесенцією виховання дітей засобами слова є книга В.Сухомлинського «Як виховати справжню людину». Побудована на національних та загальнонародських моральних цінностях, вона стала етичним кодексом виховання майбутніх громадян України. У праці Василь Олександрович чітко окреслив образ справжньої людини, якій властиві високі морально-духовні якості, що регулюють гармонійні відносини у соціальному середовищі і охоплюють два аспекти: ставлення до інших людей і ставлення до самого себе. Книга вміщує повчання, поради, настанови про те, як донести слово до серця і розуму учнів, аби воно стало ефективним засобом виховання.

Виховання словом у системі В.Сухомлинського є цілеспрямованим процесом, який здійснювався за допомогою певних форм, методів і засобів. За роки багаторічної праці Василь Олександрович розробив і застосував у Павлівській середній школі такі оригінальні виховні форми, як подорожі до джерел думки і слова, уроки мислення серед природи, уроки слова і почуттів, вечори читання улюблених творів, що були спрямовані на виховання всебічно розвинутої особистості.

Аналіз педагогічної спадщини В.Сухомлинського свідчить про те, що він був глибоко обізнаний з досвідом народного виховання, звичаями, культурою, історією українського народу. Свої знання педагог-вчений зумів використати у розкритті багатогранного світу дитини. Він вважав, що пізнання дитиною світу починається з оволодіння нею рідним словом. Педагогічні погляди видатного гуманіста на загальнонародські цінності пов'язані з народною педагогічною мудрістю, народним світобаченням, українською національною системою виховання. Спираючись на народну філософську думку, В.Сухомлинський поклав в основу виховання народне слово. Тому в його творах так багато українських прислів'їв, приказок, казок, притч, оповідань, легенд і переказів. У вихованні дітей він використовував багато ефективних методів, але провідними серед них вважав методи формування свідомості, серед яких домінуючими стали бесіда, розповідь, переконання, навіювання, роз'яснення моральної істини та ін. Педагог вважав, що моральність слова вчителя залежить від різноманітності цілей звертання вихователя до учня. Великого значення вчений надавав бесідам і радив їх проводити так, аби діти не відчували, що їх виховують. «Слово – найтонше доторкання до серця, воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розжареним залізом, і брудом. Мудре і добре слово дає радість, нерозумне і зле, необдумане і нетактовне – приносить біду. Словом можна вбити і оживити, поранити і вилікувати, посіяти тривогу й безнадію і одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і сльозу, породити віру в людину і заронити невіру, надихнути на працю і скувати сили душі... Зле, невдале, нетактовне, просто кажучи, нерозумне слово може образити, приголомшити людину», – писав В.Сухомлинський [7; 251].

Як вказує Г.Ткаченко, В.Сухомлинський категорично виступав проти «сильнодіючих» засобів впливу на учнів, вважаючи, що справжнє виховання несумісне з покаранням. Особливо він виступав проти покарань словом, які принижують людську гідність: педагог був проти висміювання, дорікання, «розпикання» учня перед колективом, крик вихователя тощо [9; 10]. Виходячи з однієї з основних ідей своєї педагогіки – повноти щастя дитини В.Сухомлинський вважав, що дитина не може бути щасливою, коли їй у школі погано. Запорука щастя учня, дитини – в її шкільних успіхах, дитині треба допомагати вчитися, потрібно дати їй відчути себе достатньо

здібною для оволодіння шкільною наукою. Вирішувати цю проблему він радить через відкриття навіть перед найважчим учнем, школярем тих сфер його розвитку, де він може досягти вершини, бути кращим за інших. Цьому сприяє, передусім, залучення дітей до участі у різних гуртках. На думку В.Сухомлинського, не можна зводити духовний світ маленької людини лише до навчання. Якщо учителі будуть прагнути до того, щоб всі сили школяра були поглинуті уроками, життя його стане нестерпним.

У Сарненському навчально-виховному комплексі «Школа-колегіум» ім. Т.Шевченка діє драматичний гурток, де педагогами впроваджуються ідеї та погляди видатного педагога. Учні 8-9-х класів мають можливість познайомитися з педагогічними поглядами В.Сухомлинського на заняттях зі сценічної мови, сценарного мистецтва, акторської майстерності та сценічного руху.

Одним із вагомих засобів впливу на дитину, формування її морально-етичних переконань В.Сухомлинський вважав народні казки. Саме казка, на думку педагога, задовольняє жаждою дитячого пізнання, інтерес до навколишнього світу. Казка завжди глибоко національна і самобутня, вона є джерелом виховання любові до Батьківщини і рідного слова. Казки павлівських школярів – це одне з дидактичних відкриттів В.Сухомлинського, унікальний експеримент не лише у вітчизняній, а й у світовій педагогічній теорії і практиці. Майстерність, мистецтво виховання словом виявляється в тому, що педагог, вчитель, вихователь драматичного гуртка створює для учнів атмосферу, насичену душевністю, атмосферу шукань, відкриттів – наукових, пізнавальних, морально-естетичних. Тож не дивно, що В.Сухомлинський надавав казкам великого значення в мовному розвитку дітей.

Слово педагога, що відображає його духовні уподобання і потреби, – це найперше і найголовніше. Навчити не окремих з дітей, а кожного творити казку – справді гідний наслідування шлях і результат, що заслуговує на поцінування. Спільними зусиллями педагогів та учнів цього навчально-виховного комплексу на заняттях драматичного гуртка серед інших проводяться постановки народних та авторських казок, у процесі роботи над якими педагоги послуговуються порадами В.Сухомлинського. Знайомлячись із казкою, діти переживають почуття, що сприяють виробленню ідейно-естетичної оцінки описаних подій, вчинків. Тому доцільно після розповіді казки спрямувати питання не лише на закріплення змісту, оцінювання персонажів, а й на те, чим схвилювані учні, що їх обурювало чи радувало.

Творча атмосфера на репетиціях драматичного гуртка та й взагалі у школі – початок морального розвитку, а слово, на думку видатного педагога, – «найтонший різець, здатний доторкнутися до найніжнішої рисочки людського характеру. Вміти користуватися ним – велике мистецтво. Словом можна створити красу душі, а можна й спотворити її. Тож оволодіваймо цим різцем так, щоб з-під наших рук виходила тільки краса!» [5; 597]. Саме від слова педагога залежить створення у школі обстановки, що сприяє вихованню любові до знання, читання, мистецтва, музики.

До важливих засобів виховання В. Сухомлинський відносив книгу, радість і гордість пізнання [2]. Підкреслюючи велике виховне значення книги у духовному розвитку дитини, Василь Олександрович рекомендував звертати увагу на формування у школярів вміння читати, бачити в тексті його глибинний зміст. Велику увагу він приділяв добору літератури для дитячого читання. Для молодших школярів Павлівської школи вчений уклав Золоту бібліотеку дитинства, а для підлітків – Золоту бібліотеку отрочества, до яких увійшли найкращі книги українських та зарубіжних письменників. В.Сухомлинський не уявляв собі повноцінного, всебічного розвитку підлітка, юнака, дівчини без того, аби вони не мали своїх улюблених письменників. Обов'язковою вимогою до дітей було за шкільні роки перечитати 200 книг із золотого фонду світової літератури, а до педагогів ставив вимогу навчати школярів працювати з книгою. Як і в Павлівській школі, керівники драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу спонукають учнів до активного читання. Як і В.Сухомлинський, педагоги вважають, що не можна зводити духовний світ маленької людини – дитини – лише до навчання. Якщо педагоги будуть прагнути до того, аби всі сили школяра були поглинуті уроками, життя його стане нестерпним.

Як і в роботі Павлівської школи, творчість засобами слова займає одне з вагомих місць на заняттях драматичного гуртка. Словесна творчість, на думку видатного педагога та його сучасних колег, – могутній стимул духовного життя дитини, надійний спосіб самовираження і самоутвердження особистості. Василь Олександрович переконливо констатував, що кожна дитина має свій поетичний хист, який вихователю треба вміло і дбайливо плекати. Слово входить у духовне життя дитини тоді, коли вона сприйняла, відчула його емоційне забарвлення. Вчений вважав, що саме через поезію дитина пізнає красу рідної мови. Учасники драматичного гуртка мають можливість брати активну участь у складанні сценарії до різноманітних свят, котрі регулярно тут проводяться.

Складання казок, оповідань і віршів було улюбленим заняттям павлівських школярів – через твори у дітей виховувалась любов до книги, до природи рідного краю, до людини, до рідного слова [9; 11]. Крім казок, віршів В.Сухомлинський разом із колегами широко практикував написання учнями оповідань-мініатюр, що були результатом уроків мислення, на яких удосконалювався найважливіший інструмент людського спілкування – слово. Робота над складанням казкового сюжету – могутній засіб розвитку уяви, а здатність фантазувати – необхідна якість, яку слід виховувати у дітей. Найсуттєвішою особливістю казки є фантазія, що надзвичайно імпонує, зокрема, молодшим школярам.

На заняттях драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу серед інших форм роботи педагога використовують метод складання учнями казок. Цьому методу, запропонованому В.Сухомлинським, передую чимала підготовча робота, першим кроком якої є слухання і читання казок. Далі відбувається інсценізація цих казок.

В.Сухомлинський підкреслював, що розуміння краси неможливе без фантазії, без особистої участі дітей у творчості. «Казка – це активна естетична творчість, що захоплює всі сфери духовного життя дитини – її розум,

почуття, увагу, волю. Вона починається вже у процесі розповіді, вищий її етап – інсценізація» [3; 184]. Насамкінець відбувається самостійне складання казок.

Багаторічний досвід подібної практики переконує, що складання казок позитивно впливає на розвиток творчих можливостей учнів, розвиток мислення і мови, зближує їх з природою і життям, сприяє вихованню спостережливості. За такої творчості поживається навчальний процес, інтенсивніше відбувається всебічний розвиток дитини.

Учні, а особливо молодші, складають казки на основі власних спостережень, життєвого досвіду, прочитаних книг. При цьому педагоги, учителі практикують багато прийомів, способів пояснення значень слів, дбають про збагачення й розвиток словникового запасу школяра, його творчого мислення. Робота над казкою є початковим етапом у розвитку творчих можливостей кожного. Метою такої роботи, вперше запропонованої В.Сухомлинським та впровадженою його послідовниками є не лише навчання мовленню маленьких казкарів, розвиток фантазії у дітей, а й виховання людини, становлення громадянина.

До однієї з цікавих форм роботи, що сприяє зокрема мовному розвитку школярів окрім складання казок, на заняттях драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу використовується запропонований В.Сухомлинським метод складання творів інших жанрів про те, що учень бачить, про що він думає, мріє, фантазує. «Коли учень, – підкреслював Василь Олександрович, – вибирає з невичерпної скарбниці рідної мови слово для твору про те, що він бачить, чує, рідна мова стає для нього як мелодія для музиканта, засобом вираження думок, почуттів і переживань». Рушійною силою дитячої творчості В.Сухомлинський вважав емоційно-естетичні переживання: дуже важливо, щоб дитина відчула подив перед побаченим, почутим, перед красою слова, виразу. «Здивування – це надійна стежка мислення, – стверджував В.Сухомлинський. – Завдяки здивуванню дитина відчуває себе активним трудівником думки – мислителем» [4; 66]. Роль навколишнього середовища, роль природи тут незамінна. Заняття на лоні природи В. Сухомлинський називав справжньою школою радості під блакитним небом. Він постійно наголошував, що природа є першоджерелом словесної творчості, а кожну вдало організовану подорож дітей у природу називав уроком мислення, уроком розвитку розуму. Педагоги драматичного гуртка разом з учнями проводять подібні заняття з метою всебічного розвитку особистості. Твори павлівських школярів розміщувалися у рукописних збірниках «Наша творчість» і «Наша думка». За життя В.Сухомлинського у школі було укладено 16 збірок творчих робіт та 44 збірки казок [9; 11]. Педагоги та вчителі заняттях драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу шукають фінансових можливостей, аби така практика втілювалася і у їхній школі.

В.Сухомлинський, застерігає, що було б найвним очікувати, що дитина під впливом навколишнього світу одразу ж складе твір. Необхідно навчати дітей творити. У своїх працях видатний педагог щедро ділиться досвідом своєї роботи над організацією творчої праці учнів. Це, насамперед, яскраві й привабливі для школярів подорожі до джерел мислення і мовлення – чудової краси природи: мандрівки по хмаринках, роздуми в мальовничому Куточку мрії, слухання музики природи, складання книжок-малюнків про барви навколишнього світу, читання «Книги природи» тощо. Як і в Павлівській школі, разом з учасниками драматичного гуртка педагоги Сарненського навчально-виховного комплексу організують спеціальні екскурсії, аби ознайомити учнів з окремими явищами і картинами природи.

Поряд з іншими видами творів, педагог радив включати до словесної творчості гумор, вважаючи, що він зміцнює розумові сили і здібності дитини [9; 11]. Саме гумор, на думку Василя Олександровича, виховує у дітей співпереживання, нетерпимість до грубощів і цинізму. Зважаючи на поради видатного педагога, до театральних постановок драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу педагоги включають вистави з гумористичним сюжетом.

Велика увага у Павлівській середній школі приділялась прослуховуванню музичних творів, розгляду картин живопису і втіленню їх у словесних образах [9; 11]. Видатний педагог прагнув аби слово, яке пояснює музику, було емоційним стимулом, що пробуджує чуттєвість до музики як до безпосередньої мови душі. «Музика починається там, де кінчається слово» – писав В.Сухомлинський, тісно пов'язуючи ці два види мистецтва [6; 553]. За допомогою слова створювалася картинка, що пробуджувала спогади про пережите, про відчуття. Комплексна робота над твором має не тільки навчальне значення, а й виховне, вчить не лише описувати природу, а й формує в школярів ставлення до неї, формує особистість учня. Подібну практику впроваджують у своїй роботі й педагоги та вихованці драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум» ім. Т.Шевченка.

Висновки. Отже, на сучасному етапі активних пошуків нових шляхів реформування освіти особливо зростає науково-практична значущість творчої спадщини В.Сухомлинського. Він створив виховну систему, співзвучну із завданнями сучасної школи, тому такий широкий інтерес науковців та вчителів-практиків до творчої спадщини павлівського вченого. Процес виховання школярів засобами слова В.Сухомлинський насамперед пов'язував із вихованням почуттів, вважаючи, що справжнє виховання неможливе без емоційного ставлення до навколишнього світу. Для виховання почуттів у Павлівській середній школі використовувались різноманітні організаційні форми: «подорожі» до джерел думки і слова, уроки мислення серед природи, уроки слова і почуттів тощо, засоби: книга, пісня, казка, гумор. На думку видатного педагога, виховання дітей засобами слова становить собою єдність трьох компонентів: знань – почуттів – вчинків. На заняттях драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум» ім. Т.Шевченка впроваджуються у практику запропоновані видатним педагогом форми і методи роботи, що сприяють всебічному розвитку дитини – основній меті виховання загалом, та формуванню мовної культури учнів зокрема. Серед таких форм роботи варто назвати бесіди, читання книг, складання авторських казок та інших творів, екскурсії, прослуховування музичних творів, розгляд картин живопису, їх втілення у словесних образах.

Список використаної літератури

1. *Антонець М.* Сучасні проблеми діяльності вчителя у педагогічній спадщині В.Сухомлинського: монографія / М. Антонець. – 6 вид. – Київ : Четверта хвиля, 2013. – 224 с.
2. *Голобородько Є. П.* Слово як компонент педагогічного всесвіту В. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Є. П. Голобородько. – Режим доступу : http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_53/4.pdf
3. *Сухомлинський В. О.* Кімната казки / Вибр. тв. В 5-ти т. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1977. – 670 с.
4. *Сухомлинський В. О.* Ми слухаємо музику природи / Вибр. тв. В 5-ти т. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1977. – 670 с.
5. *Сухомлинський В. О.* На порозі юності / Вибр. тв. В 5-ти т. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1977. – 670 с.
6. *Сухомлинський В. О.* Музика / Вибр. Тв... В 5-ти т. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1977. – 670 с.
7. *Сухомлинський В. О.* Народний учитель / Вибр. тв. В 5-ти т. Т. 5. Статті / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1977. – 639 с.
8. *Рідне слово* / Вибр. тв. В 5-ти т. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1977. – 670 с.
9. *Ткаченко Г. М.* Виховання школярів засобами слова у творчій спадщині В. О. Сухомлинського : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Г. М. Ткаченко. – Київ, 2000. – 16 с.

References

1. *Antonets M.* Suchasni problemy diialnosti vchytelia u pedahohichnii spadshchyni Vasylia Sukhomlynskoho: monohrafiia / M. Antonets. – 6-te vyd. – Kyiv : Chetverta khvylia, 2013. – 224 s.
2. *Holoborodko Ye. P.* Slovo yak komponent pedahohichnoho vsesvitu Vasylia Sukhomlynskoho [Elektronnyi resurs] / Ye. P. Holoborodko. – Rezhym dostupu : http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_53/4.pdf
3. *Sukhomlynskyi V. O.* Kimnata kazky / Vybrani tvory. V 5-ty t. T. 3. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Radianska shkola, 1977. – 670 s.
4. *Sukhomlynskyi V. O.* My slukhaemo muzyku pryrody / Vybrani tvory. V 5-ty t. T. 3. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Radianska shkola, 1977. – 670 s.
5. *Sukhomlynskyi V. O.* Na porozii yunosti / Vybrani tvory. V 5-ty t. T. 3. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Radianska shkola, 1977. – 670 s.
6. *Sukhomlynskyi V. O.* Muzyka / Vybrani tvory. V 5-ty t. T. 3. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Radianska shkola, 1977. – 670 s.
7. *Sukhomlynskyi V. O.* Narodnyi uchytel / Vybrani tvory. V 5-ty t. T. 5. Statti / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Radianska shkola, 1977. – 639 s.
8. *Vybrani tvory. Ridne slovo* / V 5-ty t. T. 3. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Radianska shkola, 1977. – 670 s.
9. *Tkachenko H. M.* Vykhovannia shkoliariv zasobamy slova u tvorchi spadshchyni V. O. Sukhomlynskoho : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : 13.00.01. / H. M. Tkachenko. – Kyiv, 2000. – 16 s.

ВНЕДРЕНИЕ ИДЕЙ В. А. СУХОМЛИНСКОГО В ШКОЛЕ (НА ПРИМЕРЕ ДРАМАТИЧЕСКОГО КРУЖКА САРНЕНСКОГО УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА «ШКОЛА-КОЛЛЕГИУМ» ИМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА)

Гаврилюк Людмила Витальевна – студентка специальности «Культурология», Ривненский государственный гуманитарный университет, Ривне, учитель драматического кружка на базе Сарненского учебно-воспитательного комплекса «Школа-коллегиум» им. Т. Г. Шевченко, г. Сарны;

Казначеева Людмила Николаевна – кандидат исторических наук, доцент кафедры культурологии и музееведения, Ривненский государственный гуманитарный университет, Ривне

Прослеживается внедрение идей В. А. Сухомлинского в школе на примере драматического кружка Сарненского учебно-воспитательного комплекса «Школа-коллегиум» им. Т. Г. Шевченка. На занятиях кружка внедряются в практику предложенные выдающимся педагогом формы и методы работы, способствующие всестороннему развитию ребенка – основной цели воспитания в целом, и формированию языковой культуры учащихся в частности. Среди таких форм работы следует назвать беседы, чтение книг, составление авторских сказок и других произведений, экскурсии, прослушивание музыкальных произведений, созерцание картин живописи, их воплощение в словесных образах.

Ключевые слова: В. А. Сухомлинский, драматический кружок, познание, речь, слово, книга, сказка.

**THE IMPLEMENTATION IDEAS OF VASYL SUKHOMLYNSKY IN THE MODERN SCHOOL
(ON THE EXAMPLE OF THE DRAMATIC CIRCLE SARNY TEACHING AND EDUCATIONAL COMPLEX
«SCHOOL COLLEGIUM» NAMED BY TARAS SHEVCHENKO)**

Gavryliuk Lyudmila – the student of the speciality «Cultural Studies» Rivne State Humanitarian University the teacher of drama circle based

on Sarny teaching educational complex «School collegium» named by Taras Shevchenko in Sarny;
Kaznacheieva Lyudmyla – docent, Ph.D. in History (Rivne)

This article has traced the implementation of ideas of Vasyl Sukhomlunsky in modern school drama circle, for example, Sarny teaching education complex «School collegium» named by Taras Shevchenko.

Teaching in the classroom implemented into practice offered by outstanding teacher forms and methods of work that promoting the comprehensive development of children – primary goal of education in general and formation of linguistic culture of pupils. Among these forms of work should be called conversations, copyrights and other tales, excursions, listening to the music, compositions, consideration paintings of art and their implementation verbal abuse.

Key words: Vasyl Sykhomlynsky, drama circle, knowledge, language, word, book, tale.

UDC 37.015

**THE IMPLEMENTATION IDEAS OF VASYL SUKHOMLYNSKY IN THE MODERN SCHOOL
(ON THE EXAMPLE OF THE DRAMATIC CIRCLE SARNY TEACHING AND EDUCATIONAL COMPLEX
«SCHOOL COLLEGIUM» NAMED BY TARAS SHEVCHENKO)**

Gavryliuk Lyudmila – the student of the speciality «Cultural Studies»
Rivne State Humanitarian University the teacher of drama circle based
on Sarny teaching educational complex «School collegium» named by Taras Shevchenko in Sarny;
Kaznacheieva Lyudmyla – docent, Ph.D. inHistory (Rivne)

The aim is to study the ideas to proceeding Vasyl Sukhomlynsky in te modern school drama circle the example Sarny teaching – educational complex”School collegium” named by Taras Shevchenko, Rivne region.

Review of literature. Modern sukhomlunestyk presented by many modern names of local and foreign researchers among them we must named Mykola Antonets, Yevgen Goloborodko, Grugoriy Tkachenko and others.

Results. In modern stages of active searching for new ways of reforming education particularly growing scientific significance the artistic heritage of Vasyl Sukhomlynsky .He created the educational system in tune with the task of modern school, therefore such wide interest of scientifics and teachers practices, the creative heritage of pavluskuy scientist. The education process pupils by the meanings of words of Vasyl Sukhomlynsky primarily linked with the education of feelings, considering that true education is not possible without emotional attitude to the environmental world. For the education of feelings in Pavlish secondary school used various organizing forms “travelling” of the source of mind and word, te lessons of thinking among the nature, the lessons of the words and feelings etc, that means: book, song, tale, humour.

According outstanding teacher parenting means words that unite of three components: knowledge, feelings, actions. At the lessons of drama circle in Sarny educational complex «School collegium» named by Taras Shevchenko, in practice offered an outstanding teacher forms and methods of his works what promoting the comprehensive development of children – the main aim of education in general and the formation of linguistic culture. Among these forms of work should be called conversations, reading books, complication copybook tales and other compositions, excursions, listening musical compositions, consideration of the paintings of art, their implementational verbal abuse.

Practical importance. Submitted materials can be useful for teachers who implementing or planning to embody the ideas of Vasyl Sukhomlynsky in the educational process of modern school.

Key words: Vasyl Sykhomlynsky, drama circle, knowledge, language, word, book, tale.

Надійшла до редакції 1.11.2016 р.

УДК 78.07:781.2

ШТРИХИ: ЩЕ ОДИН ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

Кімстач Юрій Никифорович, викладач-методист музичного училища
Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне
sergiy_vsv@ukr.net

Аналізуються погляди на поняття «штрих», у тлумаченні якого існує чимала плутанина. Наводяться приклади визначень поняття, які є або неповними, або ще більше заплутують розуміння даної проблеми. Базуючись на особистому досвіді виховання музикантів, автор доходить висновку про формулювання власного визначення окресленого вище поняття. Стаття може сприйматися як дискусійна і розрахована на широкий загал музикантів-виконавців, для яких ця проблематика становить професійний інтерес.

Ключові слова: штрих, інтенсивність звучання, реальна тривалість звучання, засоби музичної виразності.

Постановка проблеми. Поняття «Штрих» є одним із базових у процесі оволодіння будь-яким музичним інструментом. Чітке уявлення про штрих дає можливість виконавцю найкращим чином осмислити авторський

ЗМІСТ

<i>Постоловський Р. М.</i> Вітальне слово	3
<i>Виткалов С. В.</i> Вища школа і сучасні реалії України	4

Розділ I. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА РЕТРОСПЕКТИВА ЛЮДСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

<i>Гладишев А. С.</i> Культурно-мистецька та містобудівна спадщина середньовічного м. Дубно у культурному просторі ХХІ сторіччя	6
<i>Кіндратюк Б. Д.</i> Дзвонарська культура в українському галицькому мудрослів'ї, згромадженому та поясненому І.Франком	10
<i>Пилипенко І. Я.</i> Вплив реформ 1920–1930-х рр. на діяльність майстерні монументального живопису української академії мистецтва	15
<i>др. Маріуш Шайда.</i> Природа і роль релігійної віри в перспективі психоаналізу і філософії Віктора Еміля Франкла	20
<i>Лосик Г. І.</i> Типологія та художні особливості писанкарства Опілля та Бойківського Підгір'я кінця ХІХ–ХХ століття	26
<i>Виткалов С. В., Корольчук О. Л.</i> Сучасні проблеми культурної сфери в контексті трансформаційних змін українського суспільства	30
<i>Мохнюк Р. С.</i> Громадянська культура як змістонаповнююча домінанта навчального процесу у системі андрагогіки (узагальнення досвіду Рівненського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури національної академії керівних кадрів культури і мистецтв)	34
<i>Кондратчук В. В.</i> Культурологічний аспект національно-державних зрушень кінця 80 – початку 90-х років ХХ століття на Рівненщині	40
<i>Бойко Л. П.</i> Ціннісна природа соціокультурного простору	45
<i>Данник К. О.</i> Вірменська молодь у сучасному українському культурному просторі	50
<i>Андрєєва А. С., Казначєєва Л. М.</i> Плекання українських традицій в культурно-дозвіллевих проектах пластунів	55
<i>Плюта О.П.</i> Українська кухня як феномен побутової культури: до історіографії питання	59

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

<i>Шандренко О. М., Козаченко В. В.</i> Архітектоніка: слово – поняття – термін	65
<i>Тадля О. М.</i> Менеджмент шоу-бізнесу: сутність і основні напрями діяльності	70
<i>Любченко О. М.</i> Мистецтво як засіб задоволення художніх потреб людини у вільний час	77
<i>Горбатова Н. О.</i> Створення художнього образу у хореографічному мистецтві	81
<i>Чернишевич Н. І.</i> Масове народне свято в соціокультурному процесі	86

<i>Тюска В. Б.</i> Формування професійної культури майбутніх педагогів-організаторів дозвілля в умовах клубної діяльності	91
<i>Чеплаков С. О., Костюк Л. К.</i> Військово-патріотичне виховання української молоді в сучасних умовах	96
<i>Гаврилюк Л. В., Казначеева Л. М.</i> Впровадження ідей В.О. Сухомлинського у сучасній школі (на прикладі драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-Колегіум» ім. Т.Г. Шевченка)	101
<i>Кімстач Ю. Н.</i> Штрихи: ще один погляд на проблему	106

Розділ III. ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

<i>Вербицька П. В.</i> Сучасні вектори розвитку освіти й культури молоді	111
<i>Галатюк М. Ю.</i> Розвиток спортивної культури студентської молоді засобами фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи	115
<i>Дзюбишина Н. Б.</i> Виховний та освітній потенціал культури у духовному розвитку студентів ВНЗ	119
<i>Герц І. І., Нечасенко Т. В.</i> Роль зовнішньої техніки в процесі оволодіння сценічним мовленням	123
<i>Бєдакова С. В.</i> Празький період творчості Н.Нижанківського в контексті громадянського виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва	129
<i>Свіридовська Л. М.</i> Громадянське виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва: за матеріалами української музичної класики	134
<i>Тарчинська Ю., Тарчинська І.</i> Спільна музично-виконавська діяльність у наукових дослідженнях	138
<i>Тетюк М. Т.</i> Вибір сценічних жестів студентами класу академічного співу ВНЗ	144
<i>Овсіюк Н. М., Даюк Ж.</i> Педагогічний репертуар у формуванні технічних та виконавських якостей співака	148
<i>Волошина Л. П.</i> Досвід видатних педагогів класичного танцю як основа сучасної хореографічної освіти	153
<i>Просолович С. М.</i> Методика формування компетентнісного підходу при підготовці сучасних фахівців у Миколаївському муніципальному академічному коледжі	157
<i>Уколова М. Ю.</i> Модельні агентства та школи і формування духовної культури сучасної молоді: на прикладі модельних шкіл «Панна» та «Artmodels» м. Рівне	161

Розділ IV. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ПАРАДИГМА УКРАЇНИ В РОЗМАЇТТІ ВИЯВІВ

<i>Щербань А. Л.</i> Семантика орнаменталізації посуду неолітичної спільноти ямково-гребінцевої кераміки з території України	165
<i>Дихнич Л. П.</i> Маскарадні костюми Чарльза Ворта як важливий елемент європейської моди другої половини XIX століття	171
<i>Бійо В. В.</i> Французький придворний балет	176
<i>Оленюк Д. В.</i> Німецька вокальна школа: Юліус Штокгаузен – видатний співак і педагог	181

Костюк Л. К., Новачук А. С. Українське авангардне малярство як предмет досліджень у вітчизняній історіографії	185
Кожечков О. В. Дизайн у мистецтві	190
Оборська С. В. Технології промислового дизайну у контексті декоративно-прикладного мистецтва	196
Бистрякова В. Н., Осадча А. М., Гула Є. П. Розвиток дизайну в Україні	200
Соловійов В. А. Художній образ в мистецтві як феномен освоєння свідомістю людини навколишньої дійсності	206
Лобан Т. Й. Хореографічний спадок Моріса Бежара в контексті сучасного мистецтва танцю	211
Помпа О. Д. Чинники формування народних танців	215
Кравець А. А. Українська школа жіночого балетного виконавства другої пол. ХХ століття: творча спадщина Алли Гавриленко	218
Яремчук О. В., Даниленко М. П. Сучасний розвиток українського музичного мистецтва: тенденції та подальші перспективи	222
Шмаленко О. І. Фестиваль «Червона Рута»: традиції одноіменного ансамблю	226
Михайлець В. В. «Вона» як зразок рок-балади у творчості гурту «Плач Єремії»	230
Ігнатова Л. П. Сучасна музична культура: тенденції розвитку	235
Цуп Ю. В. Втілення співочого слова Кобзаря у вокальній музиці та тексти Т.Шевченка в Київській області (на Богуславщині)	240
Сташук О. А. Пам'ятник Т.Шевченку як один з елементів культурно-мистецької спадщини м. Рівне	243
Шолудько Н. Г. Музейний туризм: виклики сучасності	247
Янишевська Ю. О. Тематичні напрями молодіжного туризму	253
Перець О. В. Музей як культурний феномен: на прикладі діяльності Радивилівського районного історичного музею	258
Білінський М. М. Шевченківські пам'ятки Черкащини як туристичний ресурс регіону	264
Адамчук К. Д. Культурний потенціал національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви»	269
Капінос Т. Е. Пам'ятки Кременеччини в структурі культурної спадщини України	274
Карпова Л. О. Лояльність гостей ресторану: до проблеми гостинності	278

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

АЛЬМАНАХ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА» КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
МУЗЕЄЗНАВСТВА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК 16

Наукове редагування і коректура – *проф. Виткалов В.Г.*
Упорядкування, верстка та макет – *доц. Виткалов С.В., Федорук Л.М.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 24.11.2016. Замовлення № 201/1.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 37.4. Наклад 100 прим.

Адреса редакції: м. Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства. Тел. 0 (362) 63-42-62

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства. – Вип. 16 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2016. – 286 с.

*Свідотство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстрованого Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

ISBN 978-966-8424-77-9

**ББК 71.0
УДК 08:168.522**

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12